

دکتر مهدی یازدانی
پژوهشگر
دکتر مهدی یازدانی خراسانی

حلال و حرام مالی در باورهای دینی

«کسب درآمد حلال» و «مدیریت هزینه‌ها» دو گزاره اساسی اقتصاد خانواده است. در متون اسلامی به‌ویژه در مباحث اخلاقی عرفانی، موضوعی به نام «زهد» بیان شده است که متأسفانه تعبیر نادرست برخی افراد، آن را مترادف ترک دنیا و بسنده کردن به امور ناچیز مادی تعریف کرده است و حال آنکه در احادیث و سیره معصومان، زهد به معنای دل‌بستگی نداشتن به دنیا و مظاهر مادی آن است. یکی از مباحث کلیدی در زندگی، شناخت مبانی اقتصاد خانواده و پرهیز از افراط و تفریط در امور مالی است. آنچه به‌راستی اقتصاد خانواده را منحصربه‌فرد می‌کند، وجود ارتباطات درونی بین نقش‌های شغلی و خانوادگی است؛ یعنی رابطه‌ای که به‌طور معمول و در غیر از مباحث اقتصادی خانوادہ یافت نمی‌شود. درک این ارتباطات درونی را می‌توان شاه‌کلید سالم‌سازی اقتصاد خانواده دانست. نگرش سیستمی، درک روشنی از تأثیر متقابل دو سیستم فرعی خانواده و اقتصاد را بر یکدیگر و بر محیط ارائه می‌دهد. باید باور داشت که اقتصاد خانواده یک فعالیت جدی و رسمی است نه تفنن و سرگرمی؛ این بدین معنا نیست که شما نمی‌توانید با نباید ارتباطی عاطفی با فعالیت‌های مربوط اقتصاد برقرار کنید، بلکه موضوع اصلی این است که برای تأمین هزینه‌ها، به اقتصادی حلال، سودآور و موفقیت‌آمیز نیاز داریم.

مهم‌ترین نکته در مدیریت اقتصادی خانواده، بی‌شک دستیابی به الگوی صحیح مصرف (برای مدیریت هزینه‌ها) و برقراری سیستم درآمدی مناسب و حلال (برای مدیریت درآمد) است. اگر بخواهیم اقتصاد خانواده خود را بر مبنای اصول دینی و علمی، دوام و قوام بخشیم، باید به راهکارهای زیر توجه کنیم:

برنامه‌ریزی برای آینده

بی‌شک برنامه‌ریزی برای آینده زندگی در تمام خانواده‌ها مطرح است. در بطن یک الگوی سیستمی اقتصاد خانواده، خانواده و اقتصاد آن را نمی‌توان از هم مجزا کرد. بنابراین زمانی که برای هریک از آن‌ها برنامه‌ریزی می‌کنیم، ناگزیریم دیگری را نیز مدنظر قرار دهیم. توجه به نیازهای آینده خانواده و همچنین شناخت فرصت‌ها و تهدیدهای اقتصاد خانواده در این راستا اهمیت دارد.

انجام مشاوره

بعضی خانواده‌ها در مدیریت اقتصادی خود، توان لازم را ندارند یا اینکه با مسائل و مشکلاتی مواجه می‌شوند که به تنهایی از عهده آن بر نمی‌آیند. امروزه منابع و مراجع بسیاری با موضوع اقتصاد خانواده وجود دارد. برگ برنده، شناخت مرجع شایسته و مراجعه به آن و کسب مشاوره صحیح است. از منابع بالقوه اطلاعات و مشاوره می‌توان به نمونه‌های زیر اشاره کرد: دوستان و آشنایان، اقوام، اعضای خانواده، همکاران شغلی و...

افزایش سطح دانش و آگاهی

ابتدایی‌ترین مرجع برای افزایش سطح دانش و آگاهی و به‌روزماندن، کتاب‌ها و نشریات است. فرادادن آموزش‌های لازم به فرزندان و ارتقای سطح عمومی دانش اقتصادی خانواده، می‌تواند بستر خوبی برای تصمیم‌گیری‌های صحیح اقتصادی باشد.

داشتن روحیه همکاری بین اعضای خانواده

تعامل مناسب بین اعضای خانواده و همچنین اولویت‌بندی نیازهای اقتصادی، سبب تقویت و سلامت اقتصاد خانواده می‌شود.

توجه به آموزه‌های دینی

ترویج مسائل اقتصاد اسلامی و دینی در خانواده و پرهیز از روحیه اسراف و تبذیر می‌تواند اقتصاد خانواده را قوام بخشد.

پرداخت خمس و زکات و وجوه شرعی

یکی از آسیب‌های بزرگ اقتصاد خانواده، غافل شدن از این دو واجب دینی است. بی‌شک در دین مبین اسلام برکاتی در قالب رعایت این دو مهم برای خانواده‌ها وجود دارد.

اقتصاد خانواده نقش مهمی در اقتصاد ملل مختلف دارد. بخش درخور توجهی از کسب‌وکارهای موجود بر مدیریت یا مالکیت خانوادگی استوار است. به‌طوری‌که حدود نیمی از تولید ناخالص ملی از طریق این کسب‌وکارها تأمین می‌شود. اما تصور و باور بیشتر ما از اقتصاد خانواده چیست؟ شیوه مدیریت اقتصادی خانواده‌ها امروز بخش مهمی از هویت آن‌ها را تشکیل می‌دهد. رونق و شکوفایی اقتصادی، رشد و ترقی خانواده را در پی خواهد داشت. امام علی^(ع) می‌فرمایند: «آن که در هزینه‌ها میانه‌روی کند، هرگز فقیر نخواهد شد». آنچه باعث حفظ و رونق اقتصاد خانواده‌ها و به تبع آن اقتصاد کشورها می‌شود، آموختن این مطلب است که چگونه با کسانی که به آن‌ها علاقه و ارتباط عاطفی داریم، ارتباطات مالی سالم و مناسبی داشته باشیم. شاید این کار، ساده به نظر برسد اما در واقع چندان هم ساده نیست.

سفرنامه

به‌سوی آفتاب

مروری کوتاه بر سفر طولانی حضرت معصومه^(س) از مدینه به قم

هرچه باشد، او هم دختر امام است و هم خواهر امام. او از ابتدای کودکی اش با بقیه فرق داشت. کمالات پدر و برادر در او نیز هویدا بود. هنوز به سن بلوغ نرسیده بود و در مدینه، ساکن خانه پدر بود. در یکی از روزهایی که پدر و برادرش در سفر بودند، برایشان میهمان آمد. آن‌ها برای کسب علم و رفع شبهاتشان در خانه امام موسی کاظم^(ع) رازده بودند. هرچه منتظر شدند، نام‌ها آمد نه پسرش امام‌رضا^(ع). میهمانان از انتظار، خسته و ناامید شده بودند. دل لطیف دخترانه‌اش به حال آنان سوخت. سؤال‌اتشان را گرفت و جواب تک‌تکشان را بر روی کاغذی نوشت و کاغذ را به آن‌ها داد.

در مسیر بازگشت، میهمانان، امام موسی کاظم^(ع) را دیدند و آنچه اتفاق افتاده بود، برایش شرح دادند. امام پس از شنیدن ماجرا لیخندی بر روی لبانش نقش بست و فرمود: «فداها ابوها! یعنی پدرش به فدای او!».

از بغداد تا ساوه: همان‌طور که گفتیم، حضرت معصومه^(س) برای رسیدن به مرو، مسیر کوفه و نجف و بغداد را انتخاب کردند و بعد از گذر از بغداد به شهرهای نهروان، دیر ترمه، دسکره، جولاء، خانقین، قصر شیرین، حلوان، مای درواستان، مرج القلعه، زبیدی، خوش‌کارش، قصر عمر، قرقماشین، شب‌دیز، دکان، قصر اللصوص، خنداد، همدان، بوئزجرد، طرزه، رود، سونقین رفتند و سرانجام به ساوه رسیدند.

شهر ساوه: در آن زمان، ساوه شهری بزرگ با خانه‌های بزرگ، زیبا و بازارهای فراوان بود. این شهر در مسیر خراسان و مکه قرار داشت و از این‌رو حجاج خراسان برای رفتن به حج از آن عبور می‌کردند. در مسیر سفر حضرت معصومه^(س) می‌توان گفت که این شهر بین دو شهر همدان و ری قرار داشته و ایشان پس از رسیدن به ری می‌بایست برای رفتن به خراسان، بین مسیر راه کویری و راه شمالی، یکی را انتخاب می‌کردند، هرچند با اتفاقی که در ساوه برایشان افتاد، شهر قم جایگزین ری شد. **قم به جای مرو:** ساوه، همان شهر مهمی بود که سرنوشت سفر بانو را تغییر داد. معروف‌ترین قول مورخان درباره سفر حضرت معصومه^(س) این است که خبر حرکت آن بانوی بزرگوار به‌سمت برادر، به گوش عباسیان رسید. آن‌ها در ساوه حاضر شدند و هنگام رسیدن کاروان حضرت به ساوه، به ایشان حمله کردند. فرزندان متعددی از امام موسی کاظم^(ع) که همراه بانو بودند، در این حمله به شهادت رسیدند و حضرت معصومه^(س) نیز به دست عباسیان مسموم شدند و در بستر بیماری افتادند. آنجا بود که حضرت سراغ شهر قم و فاصله‌اش تا آنجا را از اطرافیانشان گرفتند و برای حرکت به سمت قم حاضر شدند.

البته برخی دیگر از راویان نقل می‌کنند که بر اثر این حمله، ضعف و بیماری بر حضرت غالب شد.

شهر

شاهوار نیوز
SHAHVARNEWS.IR
۱۴

معارف

کلامت

سبحان الله

استغفار

در گفت‌وگو با عضو هیئت علمی

دانشگاه علوم اسلامی رضوی بررسی شد

سرّ دلدادگی به شاه خراسان

حجت‌الاسلام والمسلمین سجادی زاده، یکی از اوصاف و خصایص مهم امام‌رضا^(ع)، برخورداری حضرت از قناعت و رضایت‌مندی است. همین یک صفت، مانع خیلی از هزینه‌های روحی و مادی ما می‌شود

زیراتی که زائر را وارد بهشت می‌کند^❶

هر چه زائر ظرفیت و توان خودش را افزایش بدهد، به مقام و جایگاه امام علم داشته‌باشد و امام را با معرفت زیارت کند، بیشتر از برکات زیارت بهره می‌برد. زائر باید امام را به عنوان حجت خدا بشناسد؛ حجتی که حرف و قولش، سند است و توصیه‌اش به حجاب، به عدل و امثال آن باید عملی شود، مثل اینکه فرمودند: «عدل، شیرین‌تر از عسل است». علاوه بر این، زائر امام‌رضا^(ع) باید بداند طاعت آن حضرت واجب است و ایشان، گواه و شاهد و ناظر بر ما هستند و در این گواه بودن، فرقی میان حیات ایشان و پس از آن نیست. بنابراین آنچه ثواب زیارت را افزایش می‌دهد و باعث می‌شود زائر بهره‌ای بیشتر از آن نبرد، معرفت او به مقام امام‌رضا^(ع) است. این زیارت سبب ورود به بهشت می‌شود.

روحمان را به روایات امام، متبرک کنیم^❷

دستیابی به معرفت هم، راه‌وآداب خاص خود را دارد. معرفت ابتدا از امور حسی آغاز می‌شود، اینکه زائران خود را به درود یوار حرم، پنجره فولاد و ضریح امام‌رضا^(ع) متبرک می‌کنند و به نیت سلامت و شفا از جای چایخانه و آب سقاخانه می‌نوشند و غذای حضرتی می‌خورند، جزئی از معرفت البته ابتدای مسیر آن است. حال اگر این تبرک و تلاش برای بیمه شدن در سایه خورشید و جودی علی بن موسی الرضا^(ع) را به سیره کلامی و عملی ایشان پیوند بزنیم، معرفت‌مان متفاوت و کیفی‌تر می‌شود و آثار آن تا قیامت باقی می‌ماند. پس خوب است همان‌طور که به غذای حضرتی تبرک می‌جویم، با سخن و سیره امام‌رضا^(ع) هم معنویت و روح خودمان را تقویت کنیم. تأمل و تفکر در مضامین زیارت، قرآن خواندن در حرم مطهر امام هشتم^(ع) به قدر توان و اهتمام به قرائت ادعیه و زیارت‌های توصیه‌شده، از راه‌هایی است که به افزایش معرفت ما درباره امام‌رضا^(ع) کمک می‌کند.

مهم‌ترین و نخستین ویژگی امام‌رضا^(ع) که آن حضرت از جدشان رسول خدا^(ص) به ارث برده‌اند و ضرورت دارد زائران ایشان هم آن را در خود ایجاد و تقویت کنند، ایمان و باور است؛ چنان‌که خود حضرت ثامن‌الحجج^(ع) درباره ایمان به قرآن فرمودند: «ما از اول تا انتهای قرآن (اعم از محکم و متشابه، قصه و اخبار و...) را باور داریم». باور به خداوند توحید، اعتقاد به قیامت و ارسال رسل، انزال کتب، خیر انگاشتن ملائکه و... به تقویت معرفت کمک می‌کند. اینکه انسان ماورای محسوسات بداند خدایی هست که به‌عنوان قدرت مطلق بر عالم فرمانروایی می‌کند و سپس این باور را به وادی عمل ببرد، اثری شگفت دارد. داشتن ایمان و همگام با آن عمل کردن، توصیه امام‌رضا^(ع) و راه‌شبهه شدن زائر به ایشان است. امام‌رضا^(ع) می‌فرمایند: «از ما نیست فردی که از خدا اطاعت نکند». احمد بن محمد بن ابی‌نصر برنظی که بسیار از امام‌رضا^(ع) حدیث نقل کرده است، می‌گوید: «حضرت به من فرمودند، به‌گفته خدا بیشتر از من اطمینان کن». برای مثال اگر خدا وعده داده‌است، انجام می‌دهد یا به پیامبر^(ص) می‌گوید: «وقتی بندگان از من می‌پرسند، بگو من نزدیکم، هرکه مرا بخواند، جواب می‌دهم، به وعده من باور داشته باشید».

آئمه مستقیمی! برای ما ایرانی‌ها زیارت امام‌رضا^(ع) زمان خاص ندارد و کم‌تر دلمان بی‌بهبانه و بایهبانه در هر موقعیتی، راهی حرم ایشان می‌شود. اما هستند زمان‌هایی که بیش از دیگر اوقات، شرایط را برای عرض ارادت و زیارت آن ساحت قدسی فراهم می‌کند؛ مثل ایام ذی‌القعده که ماه ولادت ولی‌نعمت ما ایرانیان، حضرت علی بن موسی الرضا^(ع) است و دل‌ها مهیاتر از هر زمان برای زیارت ایشان، به مناسبت فرارسیدن این ماه و در گفت‌وگو با حجت‌الاسلام والمسلمین سیدعلی سجادی زاده، عضو هیئت علمی دانشگاه علوم اسلامی رضوی، درباره برکات زیارت امام‌رئوف^(ع) و سرّ اقبال به این کار، سخن گفته‌ایم.